
حقوق بازرگانی (تجارت)

مؤلف: امیر نجف زاده
مدرس دانشگاه

تقدیم:

در ابتدا

از ہمسر عزیزم، بہ آن کہ سایبان عشق و آرامش و تکیہ گاہ امن و آسایش من در زندگیست،
شکر و قدر دانی می کنم بہ پاس محبت و زحمات بی دریغش.

ہمچنین روی ماہ فرزند دل بندم، محمد حسین، رامی بوسم کہ وجودش، کمال آرامش و آسایش من است.

و در نہایت می گویم:

خدایا، ہمسر عزیزم و فرزند دل بندم ہمیشہ باشند.

نشر «خانه روشنا»

فراخوان همکاری:

نشر «خانه روشنا» از تمامی اساتید، صاحب‌نظران، نویسندگان، دانشجویان فعال و تمامی علاقمندان حوزه نشر دعوت می‌کند تا در صورتی که ایده‌ای در حوزه نشر کتاب داشته یا قصد همکاری در هر یک از بخش‌های نشر کتاب را دارند، از طریق مراجعه حضوری، تماس تلفنی، دورنگار یا ایمیل با خانه روشنا تماس حاصل فرمایند.

فراخوان همیاری:

خواننده گرامی، ضمن سپاس از خرید شما، به اطلاع می‌رساند، نشر «خانه روشنا» در راستای اهداف کلان خود در حوزه نشر و تولید محصولات فرهنگی، تمامی تلاش خود را جهت ارائه محصولی باکیفیت از هر نظر در دستور کار خود قرار داده است. اما بر این باوریم که کیفیت انتهایی ندارد و بی‌شک هنوز هم کاستی‌هایی وجود دارد که در پی اصلاح آن بوده و در این راه همیاری شما را نیز پذیرا هستیم. لذا از شما خواننده گرامی دعوت می‌کنیم تا در صورتی که در حین مطالعه هر یک از کتاب‌های ما با هر نوع اشتباهی (از جمله غلط‌های تایپی، املائی، اشتباهات فنی و ..) برخورد نمودید، این موارد را از طریق ارسال نسخه اصلاح‌شده کتاب به آدرس انتشارات، ارسال دورنگار یا از طریق آدرس ایمیل: info@roshanapub.ir به اطلاع ما برسانید تا در چاپ‌های آتی کتاب، اقدام لازم در خصوص اصلاح آن انجام شود. خانه روشنا به پاس قدردانی، متناسب با میزان و کیفیت همیاری شما به یک یا چند روش زیر از شما قدردانی خواهد نمود:

جایگزین کردن کتاب اصلاح شده شما با کتاب جدید

ارسال یک هدیه از محصولات خانه روشنا

ذکر نام شما در مقدمه چاپ آتی کتاب

۹.....	پیش‌گفتار
۱۱.....	فصل اول: کلیات
۱۳.....	تقسیم‌بندی حقوق
۱۳.....	حقوق تجارت
۱۹.....	معاملات تجاری تبعی
۱۹.....	دفاتر تجاری
۲۲.....	ضوابط و مقررات اسم تجاری
۲۲.....	علائم تجاری و صنعتی
۲۴.....	اختراع
۲۸.....	منابع حقوق تجارت
۲۹.....	شخصیت حقیقی و حقوقی
۳۱.....	فصل دوم: شرکت‌های تجاری
۳۲.....	شرکت‌های تجاری و شرکت‌های مدنی
۳۳.....	شرایط اساسی شرکت‌های تجاری
۳۵.....	اقسام شخصیت‌های حقوقی
۳۵.....	موسسات غیرتجاری
۳۵.....	موسسات و تشکیلات دولتی
۳۷.....	شرکت سهامی
۴۰.....	شرکت سهامی عام
۴۳.....	شرکت سهامی خاص
۴۶.....	اساسنامه
۴۷.....	موضوع شرکت
۴۷.....	سرمایه
۵۱.....	سهام
۵۶.....	ارزش تجاری
۵۶.....	قرضه
۵۸.....	مجمع عمومی
۶۱.....	مسئولیت مدیران
۶۱.....	بازرسان شرکت
۶۳.....	بیلان و ترازنامه، سود و زیان شرکت
۶۵.....	انحلال و تصفیه شرکت
۶۹.....	فصل سوم: شرکت با مسئولیت محدود
۷۰.....	نام شرکت
۷۱.....	تشکیل شرکت
۷۲.....	سهم‌الشرکه
۷۳.....	مدیران
۷۴.....	مجمع عمومی برای شرکا

۷۶	نحوه اتخاذ تصمیم در مجمع شرکا
۷۷	هیئت نظار
۷۸	سود و زیان
۷۹	انحلال شرکت
۸۱	تصفیه شرکت با مسئولیت محدود
۸۲	مسئولیت

فصل چهارم: شرکت‌های تضامنی ۸۳

۸۴	میزان تعهدات در شرکت تضامنی
۸۵	تعداد اعضا در شرکت تضامنی
۸۶	شرکت تضامنی برای انجام امور تجاری
۸۶	امور تجاری خاص شرکت‌های تضامنی
۸۷	مشخصات اصلی شرکت‌های تضامنی
۹۰	چگونگی تشکیل شرکت‌های تضامنی
۹۰	چگونگی ثبت شرکت‌های تضامنی
۹۱	شرکتنامه
۹۸	اختیارات مدیران
۹۸	مسئولیت مدیران
۹۸	حق الزحمه مدیران
۱۰۰	مقایسه شرکت تضامنی با سایر شرکت‌های تجاری

فصل پنجم: شرکت نسبی ۱۰۳

۱۰۴	اسم شرکت
۱۰۴	تشکیل شرکت
۱۰۴	اداره شرکت
۱۰۴	روابط شرکا
۱۰۵	نفع و ضرر
۱۰۵	طلبکاران شرکت

فصل ششم: شرکت مختلط ۱۰۷

۱۰۷	شرکت مختلط سهامی
۱۰۹	شرکت مختلط غیرسهامی
۱۱۰	تفاوت شرکت‌های مختلط سهامی با غیرسهامی

فصل هفتم: شرکت تعاونی ۱۱۱

۱۱۳	شرکت‌های تعاونی ایران
۱۱۳	انواع شرکت‌های تعاونی
۱۱۵	ارکان شرکت تعاونی
۱۱۵	مجمع عمومی
۱۱۶	هیئت مدیره شرکت تعاونی
۱۱۶	وظایف و اختیارات هیئت مدیره

۱۱۷	مدیر عامل شرکت تعاونی
۱۱۷	بازرس شرکت تعاونی
۱۱۸	مقررات مالی تعاونی‌ها
۱۱۸	تشکیل و ثبت تعاونی‌ها
۱۱۹	اتحادیه تعاونی
۱۲۰	انحلال شرکت تعاونی

فصل هشتم: تصفیه امور شرکت‌ها ۱۲۱

۱۲۱	تصفیه امور شرکت‌ها
۱۲۲	مدیر تصفیه در شرکت‌های غیرسهامی
۱۲۳	وظیفه مدیران تصفیه در کلیه شرکت‌های تجاری

فصل نهم: ثبت شرکت‌ها ۱۲۵

۱۲۷	ثبت شرکت‌های داخلی
۱۲۹	شرکت‌های خارجی
۱۳۱	شعبه شرکت خارجی
۱۳۲	شرکت‌های امتیازی

فصل دهم: اسناد تجاری ۱۳۳

۱۳۴	تعریف اسناد تجاری
۱۳۴	ویژگی‌های اسناد تجاری
۱۳۵	انواع اسناد تجاری
۱۳۹	انواع چک

فصل یازدهم: قراردادهای تجاری ۱۴۵

۱۴۵	تعریف قرارداد
۱۴۶	قراردادهای بازرگانی
۱۴۷	رهن تجاری
۱۴۷	ضمان

فصل دوازدهم: بورس ۱۴۹

۱۵۳	نقش بورس اوراق بهادار در اقتصاد
۱۵۵	نقش بورس از دید سرمایه‌گذاران
۱۵۶	نقش بورس از دید صادرکنندگان اوراق بهادار
۱۵۷	داد و ستد در بورس اوراق بهادار (تالار بورس)
۱۵۷	فهرست رسمی بورس
۱۵۸	کارگزاری در بورس اوراق بهادار
۱۶۰	نحوه خرید سهام در ایران
۱۶۴	حق تقدم خرید سهام
۱۶۵	سبد سهام (پورتفولیو)
۱۶۶	انواع ریسک

۱۶۷	بورس اوراق بهادار در ایران
۱۶۹	سازمان و نحوه اداره امور بورس تهران
۱۷۱	مقررات حاکم بر نحوه انجام معاملات بورس
۱۷۲	نحوه پذیرش اوراق بهادار در بورس
۱۷۲	فعالیت بورس اوراق بهادار تهران

فصل سیزدهم: بیمه ۱۷۵

۱۷۶	موضوع بیمه
۱۷۷	مسئولیت بیمه‌گر
۱۷۸	حقوق بیمه‌گر
۱۷۹	وظایف بیمه‌گذار
۱۷۹	فسخ بیمه
۱۸۱	بیمه عمر
۱۸۲	ملی شدن موسسات بیمه

فصل چهاردهم: دلالی، حق العمل کاری ۱۸۳

۱۸۳	دلالی
۱۸۶	اجرت دلال
۱۸۷	دفتر دلال
۱۸۷	حق العمل کاری (کمسیون)
۱۸۹	مسئولیت حق العمل کار

فصل پانزدهم: ورشکستگی ۱۹۱

۱۹۲	تعریف ورشکستگی و شرایط وقوع آن
۱۹۳	اعلام ورشکستگی
۱۹۴	نتایج حکم ورشکستگی
۱۹۴	تفاوت‌های موجود بین ورشکستگی و اعسار

فصل شانزدهم: قانون تجارت الکترونیکی ۱۹۵

۱۹۶	مفهوم تجارت الکترونیکی
۱۹۶	حمایت‌های انحصاری
۱۹۷	قواعد مربوط به تبلیغات
۱۹۸	جرایم و مجازات‌ها

ضمائم ۱۹۹

نمونه آزمون‌های دانشگاهی ۲۰۷

منابع: ۲۷۱

پیش‌گفتار

خداوند متعال را سپاس می‌گوییم و شکرگزارم از برای همتی که عطا فرمود تا سزاوار انجام این مهم باشم. تجارت در معنی وساطت حرفه‌ای در امر مبادله و معاوضه کالا یا ارائه خدمت به منظور حصول منفعت به کار می‌رود و در اصطلاح شامل کلیه مواردی است که در مقام داد و ستد به طور متعارف وجود دارد. اگرچه از لحاظ نظری گروهی از متخصصین دو اصطلاح تجارت و بازرگانی را دو مفهوم متمایز به کار می‌برند، لکن غالباً این دو اصطلاح یک معنی را در ذهن متبادر می‌نماید. تکیه اصلی این مجموعه بر عناوین اصلی و مهم حقوق بازرگانی است که مطابق با سرفصل‌های قانون تجارت تنظیم شده است تا بدین شیوه دانشجویان محترم را در مطالعه هدفمند قانون تجارت و شرح و تفسیر مربوطه یاری رساند. در شرح متن سعی بر آن بوده است تا به شیوه کاملاً ساده و روشن به توضیح مطالب پرداخته شود تا امکان درک مطالب ساده‌تر گردد؛ آزمون‌ها و تست‌های آخر این مجموعه به دانشجویان این امکان را می‌دهد تا آموخته‌های خود را تکرار نموده و نیز در پی محک زدن آموخته‌های آن عزیزان باشد.

حقوق تجارت یکی از مهم‌ترین عناوین آزمون‌های مقاطع مختلف است که یادگیری آن همواره نیازمند مداومت و تکرار

می‌باشد. لذا پیچیدگی مفاهیم در حقوق تجارت همواره یکی از دغدغه‌های دانشجویان و پویندگان عرصه علم حقوق می‌باشد. کتاب حاضر تلاشی است که مهم‌ترین هدف آن ارائه حقوق بازرگانی به شیوه‌ای رسا و در عین حال ساده می‌باشد.

نگارنده سعی بر آن داشته است تا با تکیه بر جزوات اساتید برتر حقوق تجارت و مهم‌ترین و جامع‌ترین کتب حقوق تجارت نسبت به خلق اثری اقدام نماید که در عین رسایی، جامع تمامی مطالب مورد نیاز برای دانشجویان محترم باشد. لازم به ذکر است که در برخی از موارد نگارنده صرفاً به توضیح بیشتر، پیوسته و ساده‌تر مطالب و نظریات ارائه شده توسط اساتید معظم حقوق تجارت پرداخته است.

همچنین در این اثر تلاش شده است تا تفسیر و توضیحی از مواد قانون تجارت ارائه شود که هم از اختصار و هم از جامعیت برخوردار باشد. از سویی شرح مواد قانون تجارت برطبق همان ابواب و فصول قانون تجارت بیان شده است و از سوی دیگر مواد مرتبط به صورت یکپارچه و توأمان مورد بررسی واقع شده‌اند. در موارد اختلاف نظر، نظرات مختلف شده است و نظر اقوی برگزیده شده است. قوانین جانبی مرتبط با قانون تجارت مانند قانون صدور چک، سفته، برات و ... به فراخور موضوعات کتاب مورد مطالعه واقع شده‌اند. در مجموع تلاش شده است که اثری فراهم شود که هم برای دانشجویان رشته حقوق جهت آموزش سریع و ساختارمند حقوق تجارت و آمادگی جهت شرکت در آزمون‌های مختلف کافی باشد و هم برای مشاوران حقوقی و سایر شاغلین حقوقی، جهت بازآموزی حقوق تجارت راه‌گشا باشد.

در نهایت از کلیه کسانی که بنده را در انجام و اتمام این اثر، یاری نمودند، صمیمانه تشکر می‌نمایم. همچنین از محضر ارزشمند و باصفای پدر و مادر عزیزم به خاطر همه تلاش‌های محبت‌آمیزی که در دوران مختلف زندگی‌ام انجام داده‌اند و با مهربانی چگونه زیستن را به من آموخته‌اند، تشکر و قدردانی می‌کنم.

امیر نجف زاده

تابستان ۹۷

روشنا

خرید کتاب‌ها و محصولات فرهنگی خانه روشنا به روش‌های زیر امکان‌پذیر است:

روش اول - خرید حضوری: جهت خرید حضوری هر یک از کتاب‌ها و محصولات نرم‌افزاری این مجموعه می‌توانید در ساعات اداری به دفتر مجموعه به آدرس: تهران - خ مطهری - بین سه‌رودی و شریعتی - خ وزوایی - کوچه بخشایش - پلاک ۲ - واحد ۱ مراجعه نمایید.

روش دوم - خرید از راه دور (از طریق تماس تلفنی، دورنگار یا ایمیل): خرید از راه دور، روشی برای تمامی افرادی است که در دنیای سریع و شلوغ امروز به دلیل مشغله کاری یا به دلیل دوری راه، امکان مراجعه حضوری به مجموعه را ندارند. خرید از راه دور، روشی سریع و مطمئن برای صرفه‌جویی هرچه بیشتر در زمان است. برای ثبت سفارش و خرید به این روش کافی است مراحل زیر را دنبال کنید. به این ترتیب، سفارش شما حداکثر ظرف مدت چهار و هشت ساعت از طریق پست سفارشی برای شما ارسال خواهد شد. مشتریان تهرانی می‌توانند سفارش‌های خود را از طریق پیک نیز دریافت نمایند که در این صورت هزینه ارسال سفارش بر عهده خریدار خواهد بود و می‌بایست به صورت تلفنی، از طریق ایمیل یا دورنگار توسط مشتری اعلام شود:

۱. مبلغ پشت جلد را متناسب با تعداد نسخه درخواستی به شماره حساب مجموعه واریز نمایید. جهت دریافت شماره حساب جهت واریز وجه می‌توانید در ساعات اداری با دفتر مجموعه تماس گرفته و یا هم‌اکنون با ارسال واژه حساب یا **hesab** به سامانه پیامک مجموعه به شماره ۱۰۰۰۶۶۴۲۲۱۳۲ شماره حساب مجموعه را از طریق پیامک دریافت نمایید.

۲. به منظور تایید و ارسال سفارش، رسید بانکی مربوطه را به همراه آدرس دقیق با کد پستی ده رقمی و نام دریافت‌کننده به دورنگار ۰۲۱۸۸۴۴۶۳۸۱ یا آدرس ایمیل **info@roshanapub.ir** ارسال نمایید.

روش سوم - خرید آنلاین از طریق فروشگاه اینترنتی مجموعه: برای خرید آنلاین هر یک از کتاب‌ها و محصولات مجموعه می‌توانید با مراجعه به وبسایت فروشگاه اینترنتی مجموعه به آدرس **www.roshanapub.ir** خرید خود را انجام دهید. تمامی سفارش‌های آنلاین حداکثر ظرف مدت چهار و هشت ساعت از طریق پست سفارشی برای شما ارسال می‌شود. مشتریان تهرانی می‌توانند سفارش‌های خود را از طریق پیک نیز دریافت نمایند که در این صورت هزینه ارسال سفارش بر عهده خریدار خواهد بود و می‌بایست در بخش توضیحات به همراه سفارش توسط مشتری اعلام شود.